

УДК: 371.11+370.1+7.01

Олександр Іванович Пісьміченко,
старший викладач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 2/4, м. Одеса, Україна

ХУДОЖНЬО-ДИЗАЙНЕРСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТВОРУ МИСТЕЦТВА В АРХІТЕКТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглядаються особливості художньо-дизайнерської інтерпретації твору мистецтва в архітектурному середовищі. Обґрунтовується, що загальна «дизайнерізація» сучасного життя обумовлює появу проблеми поновлення дизайнерської культури та виявляє проблему нової інтерпретації творів мистецтва в архітектурному середовищі.

Ключові слова: арт-об'єкт, твір мистецтва в середовищі, художньо-дизайнерські методи, арт-дизайн, дизайн-інтерпретація.

Постановка проблеми. Актуальність статті обумовлена загальною «дизайнерізацією» сучасного життя, завдяки чому виникає потреба в поновленні дизайнерської культури в цілому, і, в першу чергу, в новій інтерпретації творів мистецтва в архітектурному середовищі.

Дослідження у сфері дизайну середовища в царині перекладу мови оточуючої дійсності на мову художніх образів, вивчення та опанування законів і правил цієї мови фахівцями різних творчих спеціальностей вважаємо актуальними. Пріоритетним вбачаємо орієнтування цього напрямку на сферу образотворчого мистецтва, професійної підготовки майбутніх художників і дизайнерів. Одним із кроків на шляху вирішення виявленої проблеми виступає теоретичне забезпечення методики художньо-дизайнерської інтерпретації твору мистецтва в архітектурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти художньо-дизайнерської діяльності в архітектурному середовищі досліджували В. Аронов, В. Глазичев, О. Гутнов, А. Іконніков, А. Раппопорт, І. Розенсон, В. Шимко та інші [1; 4; 6]. Вони розглядали гуманістичні, семантичні аспекти діяльності, психологію сприйняття середовища, роль твору мистецтва в архітектурному середовищі тощо. У працях В. Дубровського, О. Генісаретського, В. Глазичева, К. Кантора, Г. Щедровицького [4; 10] з'ясовано методологію та засоби аналізу дизайну як системи. У працях Г. Лоли [4; 7] проаналізовано сутність цього феномену в метафізичному, історичному, аналітичному вимірах. Проектна методологія сучасності (інтегральний архітектонічний метод проектування) в сфері дизайну інтер'єру висвітлюється в дослідженнях Л. Зеленова, А. Казаріна, І. Ліневич, С. Норенкова, О. Фролова [5; 7; 9]. Теоретичні аспекти середовищного дизайну, особливості та принципи проектування, соціологічні вимірювання дизайну та інше розглядали Н. Воронов, Г. Минервін, І. Розенсон, В. Сааков, В. Шимко [5; 14].

Дизайн у семіотичному контексті досліджується в працях Є. Жердева, присвячених метафорі як комунікативному засобу. Знаково-комунікативні функції речей аналізує Л. Безмоздін [8; 1]. Методологія смис-

лоутворення представлена трудами Р. Барта, Ж. Бодрійара. Методика дизайнерської «Я-експансії» автора в сучасному середовищі одночасно спрямована на активізацію смислів середовища та надання їм особистісного значення, перетворення середовища з емоційно нейтрального або узагальненого в особистісне, емоційно забарвлене.

Середовищний дизайн розглядається як експансія власного «я» людини на оточуючу дійсність, завдяки якій ця дійсність стає твором середовищного мистецтва, як зазначають А. Іконніков, В. Шимко та інші, але механізми цього процесу досі не отримали своєї теоретичної бази. Емпіричний досвід не узагальнено та недостатньо проаналізовано у науковій літературі. Проблеми семіотики, смислоутворення, формоутворення, стилеутворення в середовищі потребують створення власної методології та теоретичного обґрунтування [4; 5]. Не розмежовано поняття «твір мистецтва», «арт-об'єкт», «дизайн-продукт» стосовно середовищних утворень, їхніх складових та структурних компонентів.

Усі ці аспекти й визначили **мету** цього дослідження – розкрити особливості художньо-дизайнерської інтерпретації твору мистецтва в архітектурному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Художньо-дизайнерська діяльність в архітектурному середовищі є сферою проектної творчості, яка формує оточення людини в єдності матеріально-фізичних, прагматичних та естетичних установок, факторів та умов. Об'єктом цієї діяльності є архітектурне середовище, засобами проектування – художньо-осмислений синтез предметно-просторових реалій та спосіб життя.

Фахівці [5; 8] вважають, що особливістю такої діяльності є підвищена увага до естетичної складової проектного процесу, інтерес до проблеми синтезу мистецтв в середовищі, проектного перетворення прагматичних запитів в естетичні цінності, нестандартні форми проектування; бачення дизайн-процесу крізь призму поняття культури, тобто його розуміння як культуротворчого процесу [1; 6], спрямування його на

створення середовища, всі складові якого наповнені людськими смислами.

Тему «мистецтво» в архітектурному середовищі не обмежують розміщення твору мистецтва в середовищі [5]. Твір мистецтва розглядається як узагальнююча деталь, що веде до цілісності [6]. Орієнтир – це образ, що поєднує об'єктивні та суб'єктивні сторони ситуації – соціально-економічні умови та особистісний спосіб життя. Узагальнений ідеальний образ середовища відповідає образу ідеальної особистості, що склався в культурі, має її риси. Твір мистецтва слугує засобом спілкування, засобом передавання ідей, уявлень, філософських та естетичних, політичних концепцій, засобом формування інтегрального твору середовищного мистецтва, що підпорядковує та асимілює пластичні засоби та просторову організацію архітектури. Твори мистецтва в середовищі – особливий тип реальності, симбіоз простору та часу у формі художнього образу [6; 24]. Включені до середовища, вони слугують каталізаторами сприйняття, перетворюють усі форми середовища в систему особистісно значущих образів простору й часу, змінюють характер сприйняття цих форм. Твори мистецтва формують власне середовище, з власним емоційно-естетичним наповненням, часово-просторовою організацією. Художня діяльність, яка має охоплювати всі виміри реальності, «режисуру» всіх середовищних процесів і структуру їхньої матеріальної (предметно-просторової) оболонки, визначає головний ланцюг проблем мистецтва в середовищі, з яким пов'язані завдання: стильоутворення, втілення універсальних естетичних цінностей, розробки й опрацювання фундаментальних естетичних установок.

Аналіз практики та публікацій різного спрямування [5; 7] дозволяє визначити деякі тенденції в сфері арт-дизайну середовища, а саме:

- виключення стилістичних уніфікацій;
- пріоритет «універсальної функціональності»;
- підтримка новою матеріальною технологією;
- відкидання обмеження щодо двовірності площини, лінійної перспективи тощо;
- орієнтування на динамічність сприйняття трьохвимірної єдності;
- поєднання перспективи з різних точок зору; активне введення рельєфу; експансія живописного простору в архітектурний.

Характерними є також антифункціоналістські тенденції, прагнення до оживлення середовища, до діалогу зі споживачем, естетика ескізності, спонтанності.

Художник у сучасному середовищі виступає як художник, проектувальник, професіонал-ремісник, дизайнер конкретної ситуації, контексту, його естетичні цінності знаходяться у руслі переживань пластичних якостей предметного простору. Це зумовлює появу нових компромісних синтетичних форм художньої діяльності [4; 12; 13; 14]. Арт-дизайн маніфестує нову парадигму творчості – перетворення в художньому образі нестандартних аспектів матеріальності, маніпулювання інтуїцією, ерудитією,

абстрактним мисленням глядача. Сутність цього явища Ж. Дерріда [4] означив як «призупинення епохи смислу та істини», процес нівелювання меж і бар'єрів, порушення жанрових директив. Арт-об'єкт розглядають як «абстрактну візуальність, у якій зашифровано художнє повідомлення, яке кожного разу по-новому розкривається кожному глядачеві [4; 14]. Адресатом дизайн-продукту є індивідуум; для арт-об'єкту характерним є апелювання до універсальних архетипів та прообразів (міфи, національні концепти, топоси, схеми сприйняття, шаблони мислення та уяви тощо). Арт-об'єкти розглядають як симулякри, універсальні естетичні коди, метаоб'єкти-ощущення, що встановлюють міст між особистістю і абсолютом. Акценти зміщені з процесу створення арт-об'єкту на процес його інтерпретації [7; 8; 14].

Форми включення до системи середовища конкретних результатів діяльності мають бути визначені на підставі вирішення цих спільних принципів. Успіх чи невдача залежать від того, наскільки спирається ухвалена модель формування середовища на реальну структуру людських відносин та діяльності, наскільки допомагає їх упорядкуванню й гармонізації. Художня свідомість, художня діяльність відіграють суттєву роль у формуванні первісних, початкових імпульсів перетворення дійсності [14].

Висновки. На основі проведеного дослідження стало можливим зробити певні узагальнення та висновки:

- сутність художньо-дизайнерської діяльності в архітектурному середовищі полягає в художньо осмисленому синтезі предметно-просторових реалій та способів життя, проектного перетворення прагматичних запитів в естетичні цінності;

- поняття «твір мистецтва» й «арт-об'єкт» не є ідентичними: твір мистецтва розглядаємо як узагальнюючу деталь, що веде до цілісності, особливий тип реальності, симбіоз простору та часу у формі художнього образу, який формують власне середовище з власним емоційно-естетичним наповненням, часово-просторовою організацією; арт-об'єкт розглядаємо як «абстрактну візуальність, у якій зашифровано художнє повідомлення, яке кожного разу по-новому розкривається кожному глядачеві, як симулякри, універсальні естетичні коди, метаоб'єкти-відчуття, що встановлюють міст між особистістю й абсолютом; сублімацію змісту в форму-знак, посередник у процесі художньої комунікації; акценти зміщено з процесу створення арт-об'єкту на процес його інтерпретації.

- особливості художньо-дизайнерської інтерпретації творів мистецтва в архітектурному середовищі полягають у порушенні ustalених норм та стереотипів задля активізації процесу художньої комунікації та формування особистісних естетичних відношень середовища та індивідуума.

Перспективи подальших досліджень полягають у потребі вироблення методики дизайнерської «Я-експансії» в сучасному середовищі, спрямованої на активізацію смислів середовища та надання їм особистісного значення.

ЛИТЕРАТУРА

1. Аронов В. Р. Дизайн в культуре XX века : анализ теорет. концепций : автореф. дис... д-ра искусствоведения / В. Р. Аронов. – М. – 1995. – 38 с.
2. Балла О. Человек и его вещи : к истории бытовой чувственности XX века или Торжество дизайна / О. Балла // Знание-сила. – 2001. – № 4. – С. 72-82.
3. Барт Р. Мифологии / Ролан Барт: [пер. с фр., вступ. ст. и коммент. С. Зенкина]. – М. : Акад. проект, 2008. – 351 с.
4. Барсукова Н. И. Дизайн среды в проектной культуре постмодернизма конца XX-начала XXI веков / Н. И. Барсукова : Автореф. дис. ... докт. иск. наук : 17.00.06. – М. – 2008.
5. Дизайн архитектурной среды : Учеб. для вузов / Минервин Г. Б., Ермолаев А. П., Шимко В. Т., Ефимов А. В., Щепетков Н. И., Гаврилина А. А., Кудряшов Н. К. – М. : Архитектура-С, 2007. – 504с.
6. Иконников А. Искусство, среда, время / А. Иконников. – М. : Сов. худ., 1985. – 336 с.
7. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество : природа, противоречия, перспективы / В. Л. Иноземцев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000946/index.shtm>.
8. Михайлов С. М. Дизайн современного города : комплексная организация предметно-

пространственной среды (теоретико-методологическая концепция). Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора искусствоведения / С. М. Михайлов. – Москва, 2011. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/dizain-sovremennogo-goroda-kompleksnaya-organizatsiya-predmetno-prostranstvennoi-sredy-teore#ixzz3SNMDHwTk>.

9. Михайлов С. М. Интерактивность как определяющий признак дизайна постиндустриального общества / С. М. Михайлов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://knu.znate.ru/docs/index-410452.html>.

10. Мосорова Н. Н. Философия дизайна : социально-антропологические проблемы. Екатеринбург. – 2001. – 36 с.

11. Папанек В. Дизайн для реального мира / В. Папанек. М. : Изд. Д. Аронов, 2004.

12. Розенсон И. А. Основы теории дизайна / И. А. Розенсон. – СПб : Питер, 2008. – 219 с.

13. Сидоренко В. Ф. Эстетические концепции в дизайне XX века. Эстетика различия: смысл и абсурд / В. Ф. Сидоренко. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://prometa.ru/colleague/11/1/1>.

14. Шимко В. Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды / В. Т. Шимко. – М. : Архитектура-С, 2006. – 384 с.

REFERENCES

1. Aronov, V. R. (1995). Dizayn v kulture XX veka: analiz teoret. kontseptsiy [Design in culture of the XX century: review of theoretical concepts]. *Extended abstract of doctor's thesis*. Moscow [in Russian].
2. Balla, A. (2001). Chelovek i ego veschi: k istorii bytovoy chuvstvennosti XX veka, ili torzhestvo dizayna [A man and his things: to the history of household sensuality of the XX century, or triumph of design]. *Znanie – sila – Knowledge is power*, 4, 72-82 [in Russian].
3. Bart, R. (2008). *Mifologiya [Mythology]*. (S. Zenkina, Trans). Moscow: Acad. proect [in Russian].
4. Barsukova, N. I. (2008). Dizayn sredy v proektnoy kulture post-modernizma kontsa XX – nachala XXI vekov [Design of surroundings in the project culture of post-modernism of the late XX and early XXI centuries]. *Extended abstract of doctor's thesis*. Moscow [in Russian].
5. Minervin, G. B., Ermolaev, A. P., Shimko, V. T., Yefimov, A. V., Schepetkov, N. I., & Gavrilina, A. A. et al. (2007). *Dizayn arkhitekturnoy sredy [Design of architectural environment]*. Moscow: Arkhitektura-C [in Russian].
6. Ikonnikov, A. (1985). *Iskusstvo, sreda, vremya [The art, environment, time]*. Moscow: Sov. khud. [in Russian].
7. Inozemtsev, V. L. *Sovremennoe postindustrialnoe obschestvo: priroda, protivorechiya, perspektivy [The modern post-industrial society: nature, contradictions and prospects]*. Retrieved from:

<http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000946/index.shtm> [in Russian].

8. Mikhaylov, S. M. (2011). Dizayn sovremennogo goroda: kompleksnaya organizatsiya predmetno-prostranstvennoy sredy (teoretiko-metodologicheskaya kontseptsiya) [Design of the modern city: a complex organization of detail-spatial environment (theoretical and methodological concept)]. *Extended abstract of doctor's thesis*. Moscow. Retrieved from: <http://www.dissercat.com/content/dizain-sovremennogo-goroda-kompleksnaya-organizatsiya-predmetno-prostranstvennoi-sredy-teore#ixzz3SNMDHwTk> [in Russian].

9. Mikhaylov, S. M. *Interaktivnost kak opredelyayuschiy priznak dizayna postindustrialnogo obschestva [Interactivity as a defining feature of the design of post-industrial society]*. Retrieved from: <http://knu.znate.ru/docs/index-410452.html> [in Russian].

10. Mosorova, N. N. (2001). *Filosofiya dizayna: sotsialno-anthropologicheskie problemy [Design philosophy: social and anthropological issues]*. Yekaterinburg [in Russian].

11. Papanets, V. (2004). *Dizayn dlya realnogo mira [Design for the Real World]*. Moscow: Izd. D. Aronov [in Russian].

12. Rozenson, I. A. (2008). *Osnovy teorii dizayna [Fundamentals of the theory of design]*. St. Petersburg: Piter [in Russian].

13. Sidorenko, V. F. (n. d.). *Esteticheskie kontseptsii v dizayne XX veka. Estetika razlichiya: smysl i absurd* [Aesthetic concepts in the design of the XX century. Aesthetics differences: sense and nonsense]. Retrieved from: <http://prometa.ru/colleague/11/1/1> [in Russian].

14. Shimko, V. T. (2006). *Arkhitekturno-dizaynerskoe proektirovanie gorodskoy sredy* [Architecture and design projection of urban environment]. Moscow: Arkhitektura [in Russian].

*Александр Иванович Письмиченко,
старший преподаватель кафедры теории и методики
декоративно-прикладного искусства и графики,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Старопортофранковская, 2/4, м. Одеса, Украина*

ХУДОЖЕСТВЕННО-ДИЗАЙНЕРСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИСКУССТВА В АРХИТЕКТУРНОЙ СРЕДЕ

В статье рассматриваются особенности художественно-дизайнерской интерпретации произведений искусства в архитектурной среде. Выяснено, что общая «дизайнеризация» современной жизни обуславливает потребность в обновлении дизайнерской культуры, в новой интерпретации произведений искусства в архитектурной среде. Одним из шагов на пути к решению данной проблемы выступает теоретическое обеспечение методики художественно-дизайнерской интерпретации произведений искусства в архитектурной среде. Приоритетным является ориентирование этого направления в сферу изобразительного искусства, профессиональной подготовки будущих художников и дизайнеров. В раскрытии особенностей художественно-дизайнерской интерпретации произведений искусства в архитектурной среде определены некоторые тенденции в сфере арт-дизайна среды: исключение стилистических унификаций; приоритет «универсальной функциональности»; поддержка новой материальной технологии; отказ от ограничений в двумерности плоскости, линейной перспективе и т. п.; ориентирование на динамичность восприятия трехмерного единства; сочетание перспектив с разных точек зрения; активное введение рельефа; экспансия живописного пространства в архитектурное. Сущность художественно-дизайнерской деятельности в архитектурной среде заключается в художественно-осмысленном синтезе предметно-пространственных реалий и образа жизни, проектного преобразования прагматических запросов в эстетические ценности. Подчеркивается, что понятия «произведение искусства» и «арт-объект» не идентичны. Произведение искусства необходимо рассматривать как обобщающую деталь, которая ведет к целостности; особый тип реальности, симбиоз пространства и времени в форме художественного образа, которые формируют собственную среду с собственным эмоционально-эстетическим наполнением, временно-пространственной организацией. Арт-объект необходимо рассматривать как «абстрактную визуальность», в которой зашифровано художественное сообщение, которое каждый раз по новому раскрывается каждому зрителю; как симулякры, универсальные эстетические коды; метаобъекты-ощущения, которые устанавливают мост между личностью и абсолютном. Акценты смещены с процесса создания арт-объекта на процесс его интерпретации. Особенности художественно-дизайнерской интерпретации произведений искусства в архитектурной среде проявляются в нарушении устоявшихся норм и стереотипов для активизации процесса художественной коммуникации и формирования личностных эстетических отношений среды и индивидуума. В перспективах дальнейших исследований очерчена потребность выработки методики дизайнерской «Я-экспансии» в современной среде, направленной на активизацию смыслов среды и предоставления им личностного смысла.

Ключевые слова: арт-объект, произведение искусства в среде, художественно-дизайнерские методы, арт-дизайн, дизайн-интерпретация.

*Oleksandr Pismichenko,
senior teacher, Department of Theory and Methods of Decorative Arts and Graphics,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
2/4 Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine*

ART AND DESIGN INTERPRETATION OF WORKS OF ART IN THE ARCHITECTURAL ENVIRONMENT

Distinctive features of art and design interpretation of a work of art in the architectural environment are considered in the article. It is defined, that the total “designerization” of modern life causes the need for renovation of design culture and new interpretation of works of art in the architectural environment. It is determined that one of the steps towards solving these problems is providing theoretical techniques of art and design interpretation of a work of art in the architectural environment. On the basis of the reviewed literature it is defined that researches in the field of design of the environment in terms of interpreting the language of surrounding reality into the language of artistic images, learning and mastering the laws and rules of this language by the specialists of different artistic disciplines are relevant. The

orientation of this direction into the sphere of fine arts, professional training of future artists and designers is determined as the priority. According to the purpose of the study, which involves revealing distinctive features of art and design interpretation of a work of art in the architectural environment, certain trends in art and design of surroundings are identified. They are exclusion of stylistic unification; a priority to “universal functionality”; new material technology support; rejection of restrictions on two-dimensionality of flatness, linear perspective, etc; targeting to the dynamic perception of three-dimensional unity; combination of perspectives from different points of view; an active introduction of relief; expansion of picturesque space into architectural one. The essence of artistic design in the architectural environment is in artistic and conscious synthesis of the subject and spatial realities and lifestyles, project transformation of pragmatic requests into aesthetic values. It is emphasized that the concepts of “work of art” and “art object” are not identical. A work of art should be considered as a generalizing detail, that leads to the integrity, as a special type of reality, symbiosis of space and time in the form of an artistic image that form their own environment with their own emotional and aesthetic content, time and spatial organization. An art object should be considered as “an abstract visuality” in which an artistic message is encrypted. It reveals to every spectator in a new way every time, as simulacra, universal aesthetic codes, which make a bridge between an individual and the absolute. Accents are removed from the process of creating an art object to the process of its interpretation. Distinctive features of art and design interpretation of a work of art in the architectural environment manifest themselves in violation of established norms and stereotypes for promoting the process of artistic communication and formation of personal aesthetic relationships between the environment and an individual. In the perspective for further research, the need for developing methods of design “self-expansion” in today’s environment aimed at intensifying meanings of the environment and giving them personal meaning is outlined.

Keywords: art object, a work of art in the environment, artistic and design methods, art design, design-interpretation.

Подано до редакції 13.07.2015

Рецензент: к. філос. н., доц. В. І. Ворніков
